

# Metatietoon liittyvä selvitysprojekti

Yleisten kirjastojen neuvosto 28.4.2022

Kaisa Hypén

YKN:n Metatietoryhmän pj.

Turun kaupunginkirjasto

Melindan tallennusalustan kehitystyö on alkamassa.

Kytetään siihen yleisten kirjastojen metatietotyön ja -virtojen uudelleenorganisointi ja käynnistetään selvitysprojekti.

”Metatietovision toteuttaminen vaatii yleisiltä kirjastoilta muutoksia kuvailun infrastruktuuriin ja rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseen. Metatietovision tavoitteet antavat suuntaa muutoksille.

Metatietovirtojen optimoinnin vuoksi tarvitaan uudelleen ajattelua ja muutoksia kuvailun ekosysteemissä. Linkitetyn datan malli on tulossa, jolloin muuttuu kuvailun logiikka. Muutoksiin varautuminen on helpompaa yhdessä muiden kanssa ja yhteistyössä Melindan kanssa.

Yhteistyöverkossa toimimalla on mahdollisuus saada oma ääni kuuluville.”

[YKN 17.11.2021](#)

# Marraskuussa keskusteltiin

## Selvitysprojektin tavoitteita

- Kokonaiskuvan selkiyttäminen, tahtotilan kirkastaminen
- Laaja-alainen yhteistyö, eri osapuolten ja intressiryhmien kontaktointi ja sitouttaminen
  - Kirjastokimpat, yksittäiset kirjastot
  - Kirjastojärjestelmätoimittajat
  - Metatiedon tuottajat
- Muutosten paikallisten vaikutusten arviointi
- Olemassa oleviin toteutusmalleihin perehtyminen ja niiden arviointi, esim. Ruotsi, Tanska
- Ns. Suomen mallin konkretisointi ja toteutussuunnitelma



Projektinjälkeinen aika – yleisten kirjastojen kuvailutyön koordinointi ja niiden näkökulman edustaminen kuvailun ekosysteemissä

# Selvitysprojektin rahoitus ja organisointi

”Selvitysprojektilla tavoitellaan kokonaiskuvan selkiyttämistä ja tahtotilan kirkastamista. Projekti vaatii laaja-alaista yhteistyötä ja osapuolten sekä intressiryhmien sitouttamista. Tämä koskee kirjastokimppoja, yksittäisiä kirjastoja, järjestelmätoimittajia ja metatiedon tuottajia. Muutosten paikallisia vaikutuksia on arvioitava ja on perehdyttävä jo olemassa oleviin toteutusmalleihin. Suuri kysymys on sitten Suomen mallin konkretisointi ja toteutussuunnitelma.

Projektinjälkeinen aika koskee ennen kaikkea kuvailutyön koordinoitua ja niiden näkökulman edustamista kuvailun ekosysteemissä.”

[YKN 17.11.2021](#)



**Turun kaupunginkirjasto sai okm:ltä rahoituksen selvitystyötä varten**



**Henkilöresurssi: ½ htv 1.4.2022-28.2.2023**



**Ohjausryhmänä alustavasti YKN:n metatietoryhmä + Kansalliskirjaston edustajat**

Onko tarvetta täydentää tai muokata ohjausryhmää

Projektisuunnitelma, aikataulu ja budjetti laadittu



**Väliraportointi YKN:n syksyn kokouksessa**

Jatkorahoitustarpeen arviointi, tarvittaessa hakemus

“Linkitetyn datan malli on tulossa, jolloin muuttuu kuvailun logiikka” - kirjastoaineistojen kuvailun perusteet mullistuvat 2020-luvulla

---

### Elementteinä

- uusi linkitetyn datan tietomalli
- uusi kuvailuformaatti, MARCin korvaaja BIBFRAME
- sitä tukeva RDA-kuvailusäännöstö ja
- Melindan alustan uusiminen

# Kirjastojen linkitetyn datan jatkumo

Tampereen  
kaupunginkirjasto  
Melindaan 2015

Päätös RDA:n  
käyttöön otosta  
2016



Melinda

RDA:n  
käyttöönotto

Tunnisteet

YSasta  
YSOon

Uudistuva  
RDA

Melindan  
uusi alusta

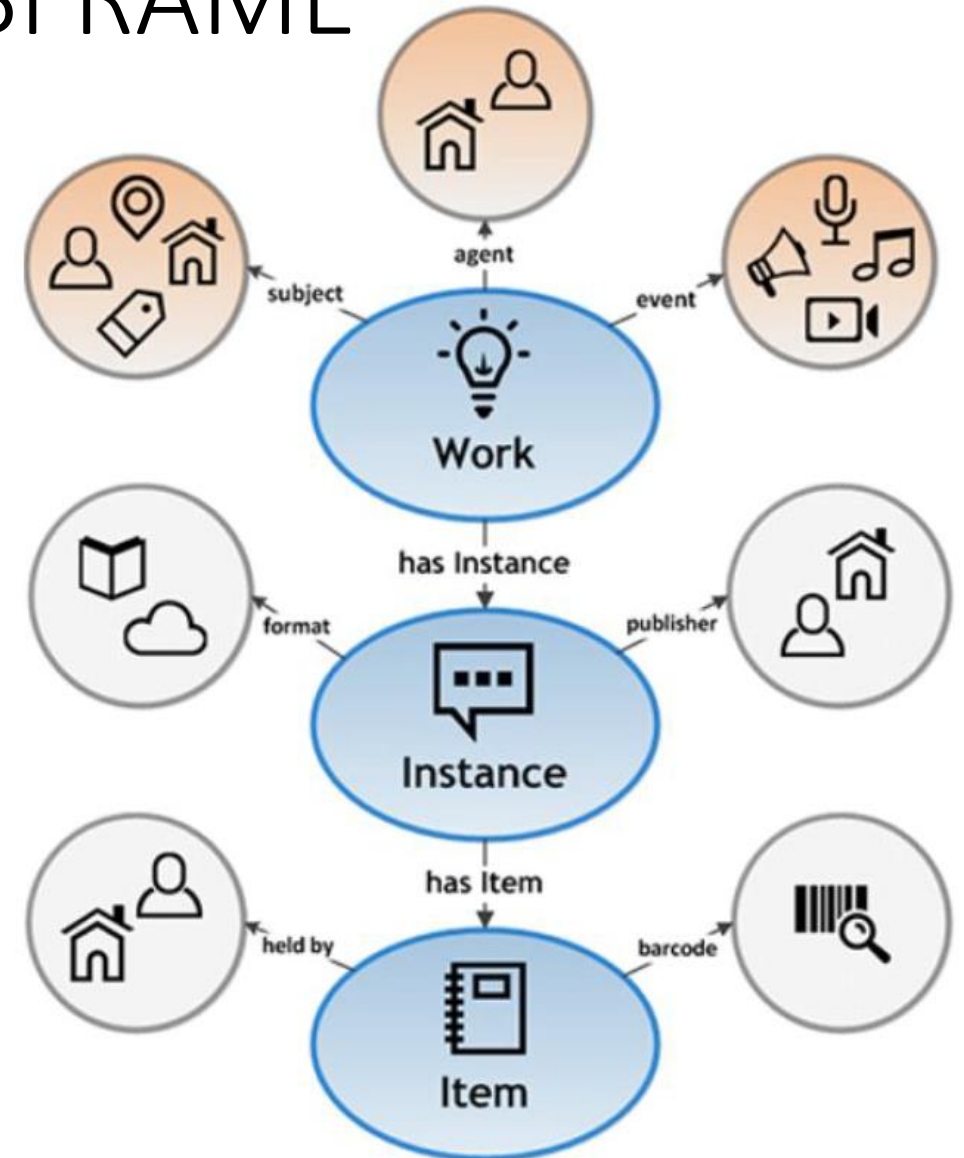
Ontologiat

BIBFRAME

Teokset ja  
ekspresiot

- Linkitetty data = data, jolla on koneluettavia suhteita muuhun dataan
- Linkitys edellyttää yksilöiviä tunnisteita, joita luodaan esim. näille kuvailussa keskeisille elementeille:
  - teos-ekspressiot (work), manifestaatiot (instanssit) ja kappaleet (niteet, item)
  - toimijat
  - ontologiakäsitteet
- Linkittäminen primaarikuvailun rinnalle → työnsäästö
- Linkittäminen helpottaa myös puoliautomaattisten menetelmien soveltamista kuvailutyöhön
- Linkitettyyn dataan liittyvän kuvailun infrastruktuurin rakentaminen meneillään, osittain kansainvälisenä yhteistyönä

# BIBFRAME



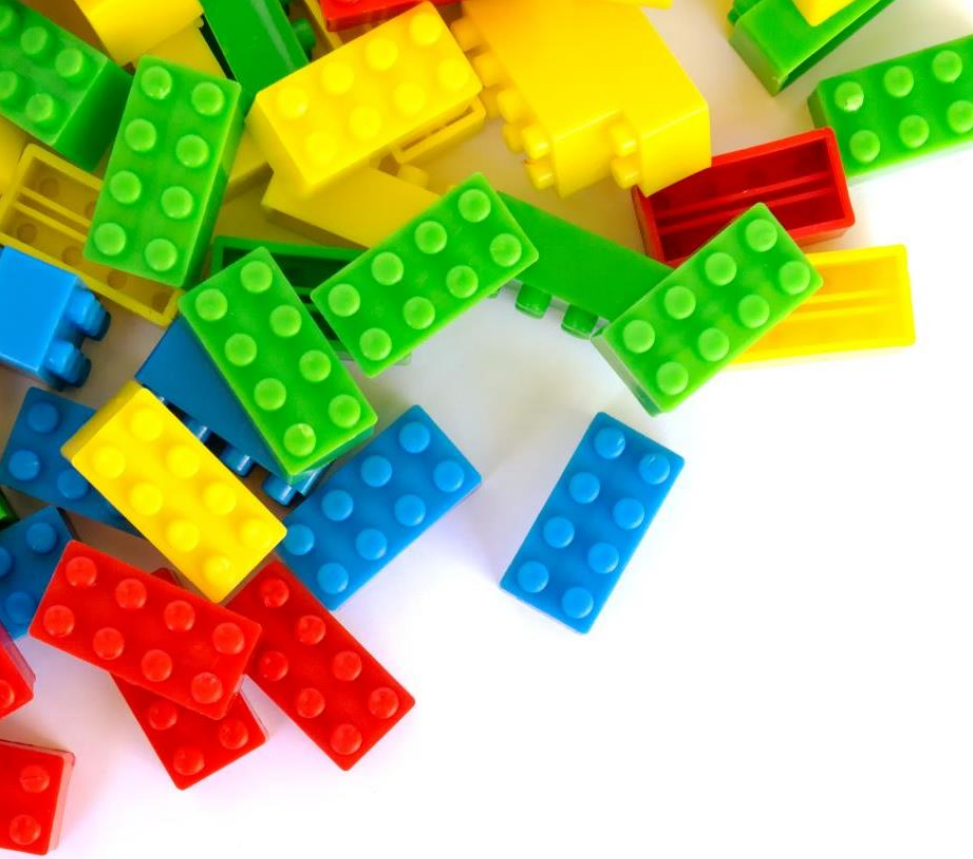
”Selvitysprojektilla tavoitellaan kokonaiskuvan selkiyttämistä ja tahtotilan kirkastamista.”

---

Mitä muutokset voisivat tarkoittaa kirjaston johtamisen ja käytännön näkökulmasta?

Selvitysprojekti on osa yleisten kirjastojen tiekartta kohti [Kansalliskirjaston metatietovisiota](#)





# Projektin tavoitteena on

---

- Luoda kokonaiskuva nykytilasta: kirjastoaineistojen kuvailutyöstä, toimijoista ja toimijoiden rooleista sekä metatietovirroista. Taustalla myös 2021 kirjastoille tehty kuvailuun liittyvä kysely
- Hahmotella sitä, millä tavoin käytännön kuvailutyö tulee linkitetyn datan myötä muuttumaan. Miten kuvailun ekosysteemi tulee muuttumaan ja miten se heijastuu eri toimijoiden toimintaan? Tutustutaan myös muualla toteutettuihin käytännön sovelluksiin
- Kuulostella kirjastojen näkemyksiä, tahtotilaa ja valmiutta muutokseen. Täsmentää kuvailuyhteistyön tiekarttaa tahtotilan pohjalta
- Tunnustella yhteistyökumppaneiden näkemyksiä ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että yleisten kirjastojen erityispiirteet huomioidaan tulevassa kehityksessä.
- Tuottaa tietoa tulevien päätösten tueksi. Määritellä lähivuosien toimenpiteitä ja arvioida yhteistyön koordinoinnin ja jatkoprojektin tarvetta



# Nykytilan kartoitus

axiell

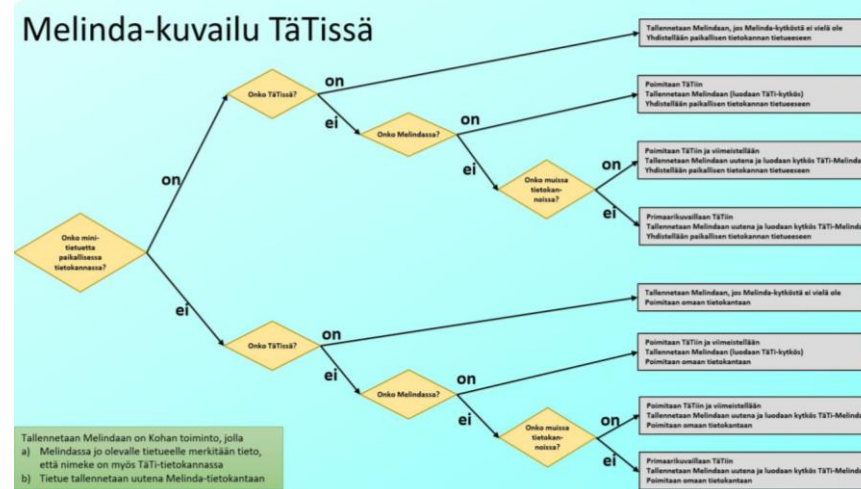
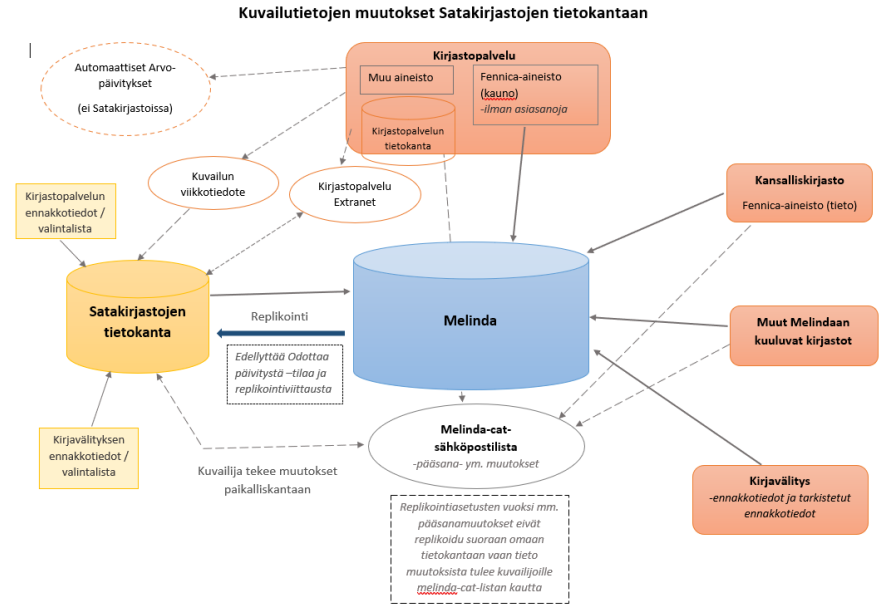


Hankintaportaali

KIRJASTO-  
PALVELU



Vapaakappaletoimisto



- Kuvailuun ja metatietovirtoihin liittyvä kokonaisuus on syntynyt vuosien varrella pala palalta ja reaktiivisesti. Kokonaisuus on monimutkainen ja hankalasti hallittava

# Tulevan hahmottelua: muutoksia teknologiaan, kuvailutyöhön ja metatiedon ekosysteemiin

Metatietovirrat ja metatiedon elinkaari paremmin hallintaan, myös hankintavaiheen tietueet ja tietueiden päivitykset.

Linkittäminen muuttaa metatiedon tuottamisen tapaa ja korvaa osittain primaarikuvailun tarvetta. Tehdyn työn hyödyntäminen, päällekkäisen työn karsiminen.

Kuvailutyötä tehdään ja osaamista tarvitaan edelleen paikallisesti, mutta nykyistä keskitetympin? Kimppojen sisäiset ratkaisut: miten kuvailu jatkossa ja uudessa tilanteessa organisoidaan

Paikallisten tietokantojen konversiot MARCista linkitetyksi dataksi. Uuden tietomallin mukainen kuvailutyökalu

Melindasta voi jatkossakin poimia tietueita MARC21-muodossa, mutta konversiossa saattaa kadota tietoa ja edellyttää manuaalista työtä.

Jatkossa myös verkkokirjasto ja tiedonhaku muuttuvat



# Esimerkki: kuvailutyökalu

---

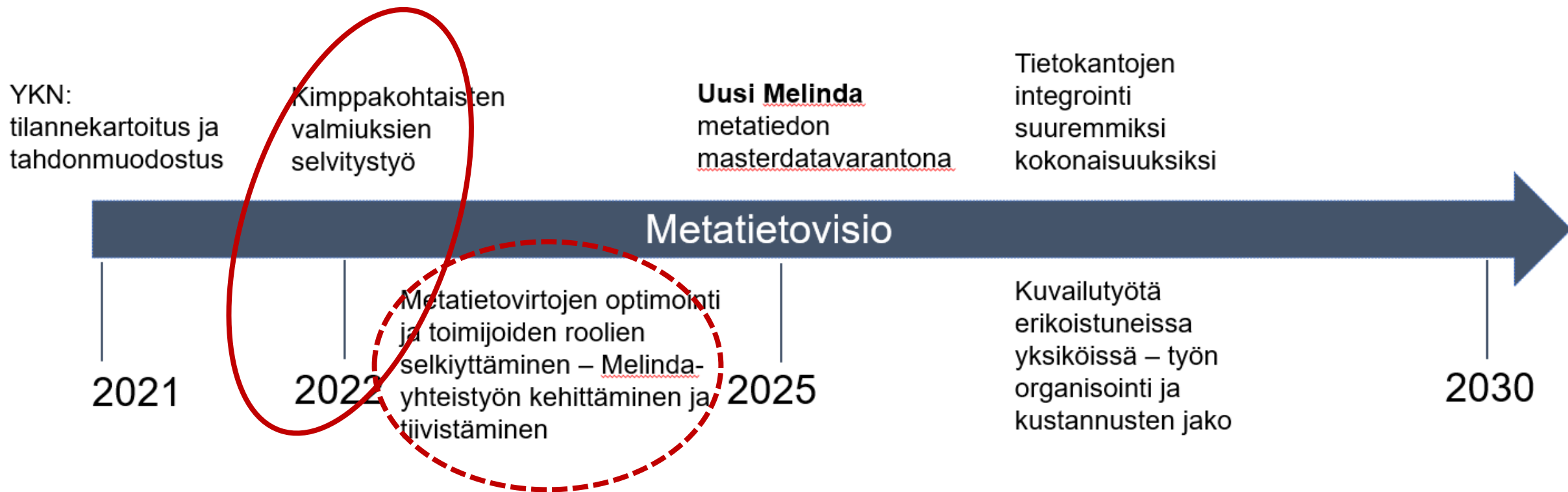
- Vaatimuksia kuvailutyökalulle:
  - "Kuvailijan käyttöliittymän olisi hyvä olla kuvailuprosessia tukeva (ohjeistusten integrointi) ja räätälöitävissä" / Matias Frosterus ja Marja-Liisa Seppälä: *Linkitetty kirjastodata [Melinda huomenna –webinaari](#)*
  - tunnisteyden käytön ja linkitysten luomisen pitää olla helppoa
  - sanastot/ontologiat integroituna kuvailutyökaluun
- Kehitetäänkö kuvailijan työkaluja paikallisesti omiin järjestelmiin vai käytetäänkö Melindan kuvailutyökalua, ja mitä toimenpiteitä kummastakin valinnasta seuraa:
  - miten vaikuttaa metatietovirtoihin
  - mitä edellyttää paikallisten järjestelmien kehittämiseltä
  - vaikutukset kuvailijoiden työhön ja yhteistyöhön, erilaisten resurssien hyödyntämiseen
- Ruotsissa pääperiaate: "tietueet luodaan ja muokataan selainkäyttöisellä kuvailutyökalulla Libris XL:ssä, josta ne replikoituvat paikallisiin kantoihin" / Henri Mäkilä: *Tutkittujen järjestelmien teknisiä löydöksiä [Melinda huomenna –webinaari](#)*



## Kirjastojen näkemysten, tahtotilan ja muutosvalmiuden kuulostelu

- Tarjotaan mahdollisuutta keskusteluun kaikkien tietokantaa ylläpitävien kirjastojen ja kimppojen kanssa, noin 35
- Tapaamisissa kuvataan tulevia muutoksia ja niihin liittyviä ratkaisutarpeita sillä tarkkuudella joka nyt on mahdollinen
- Yhteydet kirjastoihin toukokuun aikana
- Tavoitteena on, että keskustelut on käyty syyskuun loppuun mennessä
- Tapaamiset joko etänä Teamsilla tai lähitapaamisina

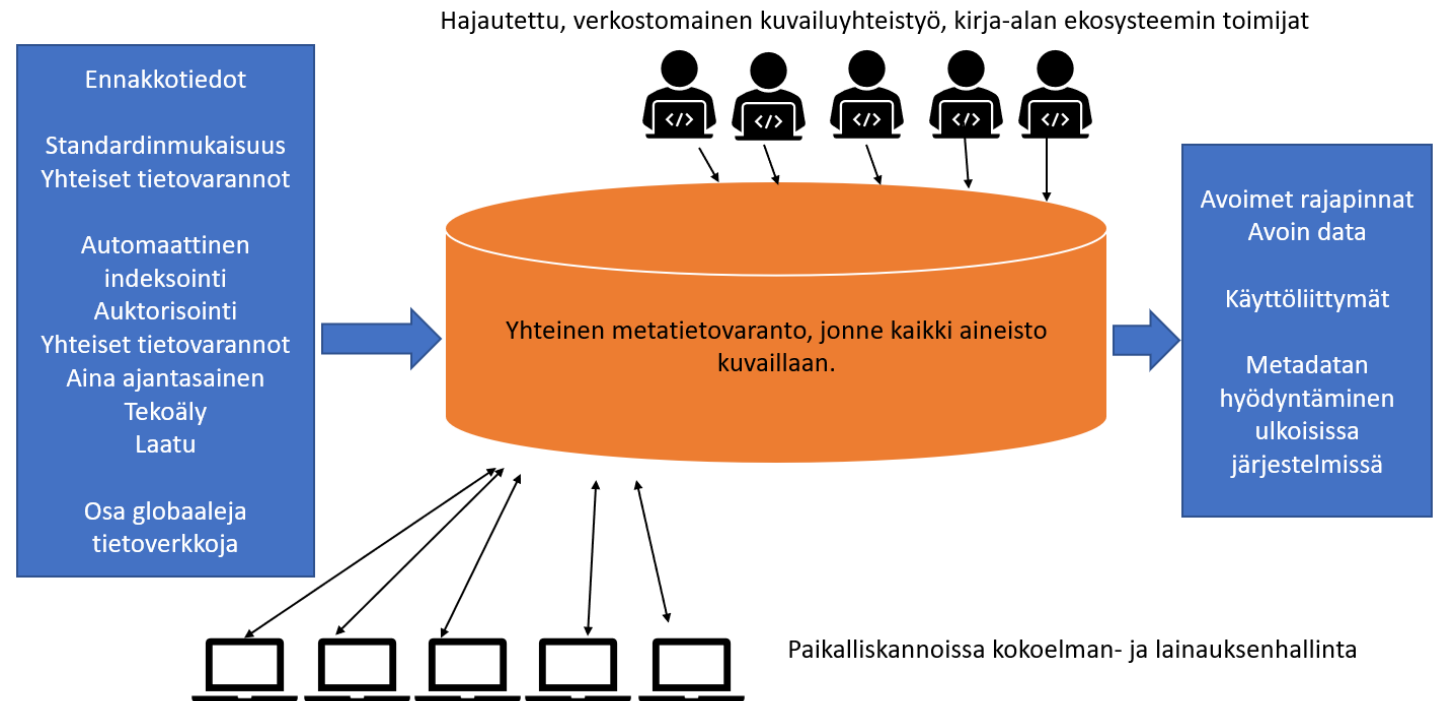
# ”Täsmentää kuvailuyhteistyön tiekarttaa tahtotilan pohjalta”





# Pitkän tähtäimen tavoite?

- ”Linkitetty data tukee suuntausta **keskitettyihin kuvailuratkaisuihin / metatietovarantoihin ja hajautettuun tuotantoprosessiin**” (Matias Frosterus ja Marja-Liisa Seppälä: *Linkitetty kirjastodata* [Melinda huomenna –webinaari](#))





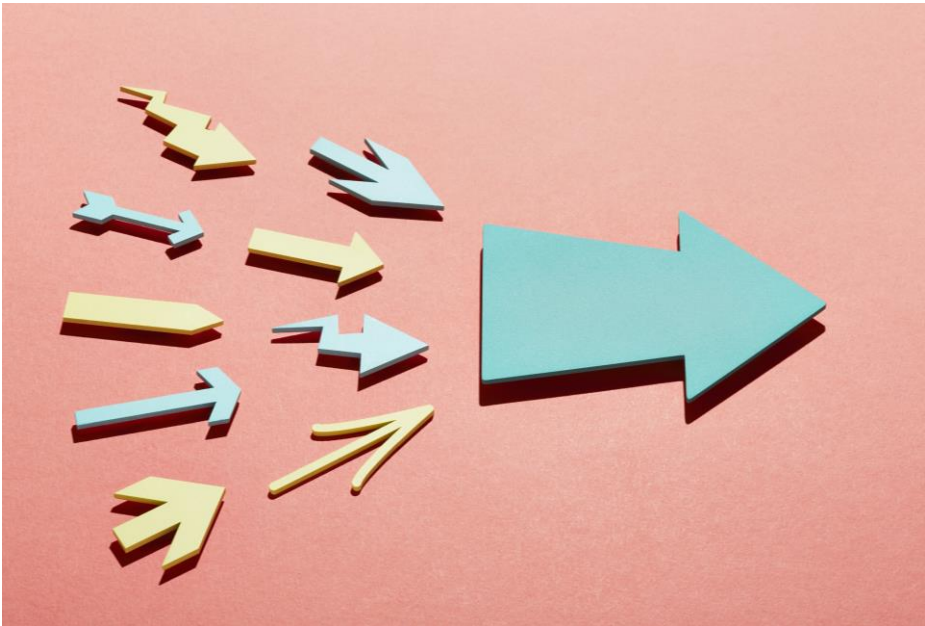


# Yhteistyö ja muualla toteutetut mallit

- Tiivis yhteistyö Kansalliskirjaston kanssa, erityisesti **Linkitetyn datan** ja **Melindan alustanvaihto projektien** seuranta ja kommentointi, yleisten kirjastojen näkökulmien ja tavoitteiden linkittäminen niihin
- Keskustelut muiden metatietoa tuottavien toimijoiden , kuten Kirjastopalvelun ja Kirjavälityksen kanssa, hankintaportaalin rooli kokonaisuudessa
- Kirjastojärjestelmien toimittajat ja niiden näkemykset muutokseen liittyen
- Ns. Ruotsin mallin tarkempi tutkiminen:
  - Libris XL-järjestelmä; siirtymäprosessi, tekniset ja toiminnalliset muutokset, kuvailu
  - Aineistotoimittajien näkökulma, esim. BTJ Sverige, Adlibris
  - Jonkin kuvailevan kirjaston kokemukset
- Selvitetään muita mahdollisia tutustumiskohteita

# 5. Jatkotyöskentely ja yhteistyön koordinointi

---



- Projektin tuloksena
  - tuntuma kirjastojen näkemyksiin, tarpeisiin ja tahtotilaan, joiden pohjalta seuraavia askeleita ja yhteistyön tavoitteita voidaan tarkentaa ja konkretisoida
  - mahdollisen jatkoprojektin tehtävien määrittely
- Tavoitteiden asetantaan vaikuttaa myös se kokonaisuus, jota ollaan rakentamassa – kokonaisuus syntyy eri toimijoiden ratkaisuista
- Hajautetut resurssit ja päätöksenteko / valtakunnallinen yhteistyö ja työnjako – löytyykö yhteinen tahtotila ja syntyykö ns. Suomen malli?
- Tarvitaanko pysyvämpää kuvailuyhteistyön koordinointiä?

# YKN:n metatietoryhmä 2020-

## Tehtävät

- Kysely kirjastoille helmikuussa 2021, selvitettiin
  - kuinka paljon kuvailuun käytetään työaika kirjastoissa nyt
  - Melindan rooli yleisten kirjastojen kuvailutyössä
- Kuvailun ekosysteemin kokonaiskuvan hahmottaminen yleisten kirjastojen näkökulmasta: mitkä ovat eri toimijoiden roolit ja miten metatieto liikkuu elinkaarensa eri vaiheissa
- Laatia yleisten kirjastojen tiekarttaa kohti [Kansalliskirjaston metatietovisiota](#)
- Hoitaa tarpeen mukaan asiantuntijatehtäviä suhteessa tiedonhallinnan kokonaisuuteen kirjastoalalla, Kansalliskirjastossa tehtävään kehitystyöhön erityisesti Melindan osalta
- [www.kirjastot.fi/metatietoryhma](http://www.kirjastot.fi/metatietoryhma)

## Jäsenet

- Antti Heikkinen, Oulun kaupunginkirjasto
- Kaisa Hypén, pj, Turun kaupunginkirjasto
- Katriina Jylhä, Vaasa kaupunginkirjasto
- Sanna Kuosa, Lahden kaupunginkirjasto
- Marjut Puominen, Helsingin kaupunginkirjasto
- Saijamari Pakkala, Tampereen kaupunginkirjasto
- Matti Sarmela, Yleisten kirjastojen valtakunnallinen kehittämistehtävä
- Sirpa Tuomisto, Kokkolan kaupunginkirjasto
- Leena Vainikainen, Porin kaupunginkirjasto
- Mari Vidgren, Kuopion kaupunginkirjasto





# Kiitos!

Kysymyksiä, kommentteja?

[kaisa.hypen@turku.fi](mailto:kaisa.hypen@turku.fi)